

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle avaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröinnistä tehdyn yleissopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laeiksi avaruustoiminnasta ja löytötavaralain 2 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle avaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröinnistä tehdyn yleissopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laeiksi avaruustoiminnasta ja löytötavaralain 2 §:n muuttamisesta (HE 157/2017 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 28/2017 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lakimies Maija Lönnqvist, työ- ja elinkeinoministeriö
- ylijohtaja Jarkko Koskinen, Maanmittauslaitos
- maanmittausneuvos Markku Markkula, Maanmittauslaitos
- asiantuntija Timo Ranta-aho, Innovaatorahoituskeskus Tekes
- johtaja Jussi Kaurola, Ilmatieteen laitos
- hallituksen jäsen Juha Ilola, Reaktor Space Lab Oy
- Senior Scientist Robin Berglund, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
- Avaruusryhmän puheenjohtaja Veera Sylvius, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry
- professori Esa Kallio, Aalto-yliopisto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- professori Lotta Viikari

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi avaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröinnistä tehdyn yleissopimuksen sekä lain yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi laki avaruustoiminnasta ja muutettavaksi löytötavaralakia.

Avaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröinnistä tehty yleissopimus velvoittaa valtion rekisteröimään lähettämänsä avaruusesineet pitämäänsä rekisteriin ja ilmoittamaan Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin ylläpitämään julkiseen rekisteriin yleissopimuksessa määrätty tiedot avaruusesineistä.

Ehdotettua lakia avaruustoiminnasta sovellettaisiin Suomen valtion alueella tai Suomeen rekisteröidyssä aluksessa harjoitettavaan avaruustoimintaan. Lisäksi lakia sovellettaisiin Suomen kansalaisen tai Suomessa kotipaikkaa pitävän oikeushenkilön harjoittamaan avaruustoimintaan.

Ehdotetussa laissa säädettäisiin avaruustoiminnan harjoittamisen luvanvaraisuudesta, luvan myöntämisen edellytyksistä, toiminnanharjoittajan velvoitteista, avaruustoimintaa koskevasta valvonnasta ja valtion takautumisoikeudesta toiminnanharjoittajaa kohtaan. Laki sisältäisi myös säännökset avaruusesineiden rekisteristä ja rekisteriin kirjattavista tiedoista. Työ- ja elinkeinoministeriö toimisi laissa tarkoitettuna lupa- ja rekisteröintiviranomaisena. Lain rikkomisesta rangaistaisiin avaruustoimintarikkomuksena.

Avaruuslentäjien pelastamisesta ja palauttamisesta sekä avaruusesineiden palauttamisesta vuonna 1970 säädetty laki kumottaisiin ja löytötavaralakiin tehtäisiin ehdotetusta uudesta laista johtuva tarkistus.

Yleissopimus tulee Suomen osalta voimaan Suomen liittymiskirjan tallettamisesta. Laki avaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröinnistä tehdystä yleissopimuksesta on tarkoitettu tulemaan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti yleissopimuksen voimaantulon kanssa.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja tavoite

Ensimmäinen suomalainen satelliitti lähetettiin avaruuteen kesällä 2017. Lisää hankkeita on viireillä, ja teknologisen kehityksen on arvioitu johtavan toimialan tieteellisen ja kaupallisen toiminnan voimakkaaseen kasvuun. Avaruustoiminnan lisääntymisen ja kehittymisen myötä korostuu myös alaa koskevan sääntely-ympäristön merkitys. Suomessa ei tällä hetkellä ole voimassa olevia säännöksiä avaruustoiminnan harjoittamisesta ja avaruusesineiden lähettämisestä avaruuteen. Ehdotuksella pyritään luomaan ennustettava ja oikeudellisesti selkeä toimintaympäristö ja varmistamaan YK:n avaruussopimusten määräysten noudattaminen kansallisesti.

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

Esityksessä ehdotetaan hyväksyttäväksi avaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröinnistä tehty yleissopimus sekä laki yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi laki avaruustoiminnasta ja muutettavaksi löytötavaralakia. Talousvaliokunta pitää tärkeänä luoda avaruustoiminnalle oikeudelliset puitteet ja pitää ehdotettuja sääntelyratkaisuja perusteltuina. Talousvaliokunta esittää avaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröinnistä tehdyn yleissopimuksen ja hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavassa esitetyin perusteluin ja yksityiskohtaisissa perusteluissa esitetyin täsmennyksin.

Lähtökohtana mahdollistava sääntely

Sääntelyn peruslähtökohtana on ollut mahdollistaa avaruussektorin kasvu ja kilpailukyky. Alalle tyypillistä on uusien, usein pienten toimijoiden merkitys. Talousvaliokunta korostaa, että sääntelyn ja sen tulkinnan tulee olla tällaista uutta yritystoimintaa ja investointeja mahdollistavaa. Tästä näkökulmasta keskeistä on tavoittaa sääntelyssä oikea tasapaino toimintaympäristön ennustettavuuden ja joustavuuden välillä. Ehdotuksessa on pyritty varmistamaan lupaprosessin sujuvuus ja toiminnanharjoittajien velvoitteiden yhdenmukaisuus sekä luonteeltaan mahdollistava sääntely. Lisäksi keskeistä on se, miten sääntely asemoi Suomen kansainvälisessä kilpailuympäristössä alan yritysten valitessa sijaintipaikkaansa: alan toiminta on luonteeltaan kansainvälistä, ja yritykset voivat siirtyä ketterästi niille taloudellisesti ja oikeudellisesti suotuisaan toimintaympäristöön.

Talousvaliokunta pitää edellä todetuista lähtökohdista keskeisenä, ettei sääntelyllä aseteta alan yritystoiminnalle tai tieteellisen toiminnan kehittymiselle tarpeetonta hallinnollista taakkaa. Tätä korostaa alan toimijoiden start up -luonne: pienille yrityksille hallinnollisista velvoitteista aiheutuva taakka muodostuu helposti suhteellisesti suureksi ongelmaksi. Nyt esitetystä sääntelystä seuraa alan yrityksille väistämättä hallinnollisia kustannuksia. Toisaalta esitetty menettelyt myös selkeyttävät toimijoiden asemaa. Sääntelyn yleispiirteisyyden vuoksi erityisesti lupaviranomaisena toimivalle työ- ja elinkeinoministeriölle jää vastuu sääntelyn soveltamisesta johdonmukaisesti ja mahdollisimman vähän ylimääräistä taakkaa luovalla tavalla sekä toimialan selkeästä ohjeistamisesta.

Vakuuttamisvelvollisuus

Sääntelyn erityiskysymyksistä toiminnanharjoittajien näkökulmasta keskeiseksi on talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa noussut sääntelyyn sisältyvä toiminnanharjoittajien velvollisuus vakuutuksen ottamiseen. Osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista on pitänyt ehdotettua velvollisuutta alan toimijoille raskaana, jopa mahdollisena alalle tulon esteenä, ja pitänyt siitä luopumista mahdollisena toiminnan suhteellisen vähäriskisyyden vuoksi. Lupamenettelyyn sisältyy kuitenkin joka tapauksessa riskinarviointi. Sääntely mahdollistaa vakuuttamisvelvollisuudesta poikkeamisen, jos laukaisuyhtiön vakuutus tai muu vastaava vakuutus kattaa olennaisilta osin toiminnanharjoittajan ja valtion vastuun avaruustoiminnan kolmansille osapuolille aiheuttamasta vahingosta tai riski vahingoista on työ- ja elinkeinoministeriön hyväksyttävissä. Vakuutuksesta ja vakuuttamisvelvollisuudesta poikkeamisesta annetaan tarkempia säännöksiä työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

Talousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan vakuutuksesta aiheutuvat kustannukset voivat olla alan yritysten koko huomioon ottaen merkittäviä. Valiokunta on arvioinut myös mahdollisuutta luopua vakuuttamisvelvollisuudesta mutta katsoo, että avaruustoiminnan ja satelliittien aiheuttamien riskien moninaisuus ja kansainvälinen vertailu eivät puolla vakuuttamisvelvollisuudesta luopumista kokonaisuudessaan. Myöskään velvollisuuden rajaaminen esimerkiksi sulkeamalla piensatelliitit tai tiedesatelliitit velvollisuuden ulkopuolelle ei olisi perusteltua, koska toiminnan riskit eivät kytkeydy esimerkiksi tiettyyn toiminnan muotoon tai tarkoitukseen tai ole yksiselitteisesti tätä kautta määritettävissä. Käytännössä vakuuttamisvelvollisuutta ja siihen liittyviä kustannuksia lieventänee erityisesti vakuuttamisvelvollisuudesta poikkeaminen sillä perusteella, että satelliittien laukaisuntarjoajalla on vastuuvakuutus laukaisuvaiheeseen, johon toiminnan riskit pitkälti liittyvät.

Talousvaliokunta pitää keskeisenä, ettei vähäriskiseksi arvioidulta toiminnalta vaadita vakuutusta ja että säännöksen tulkintaa selkeytetään sekä säännöksessä mainitulla asetuksella että alan toimijoiden johdonmukaisella ohjeistuksella ja neuvonnalla. Poikkeusmahdollisuutta ei pidä tulkita rajoittavasti, vaan lähtökohtana tulee olla sääntelyn mahdollistava luonne. Riskinarviointiprosessin tulee olla selkeä, ja arvioinnille tulee luoda asetuksessa ennakoitava, mahdollisuuksien mukaan numeerisiin riskirajoihin perustuva kriteeristö. Säännöksen tulkinnassa tulee ottaa huomioon myös alan teknologian ja toimintaympäristön kansainvälinen kehitys.

Esityksen käsitteistöä

Esityksen valiokuntakäsittelyn yhteydessä on kiinnitetty huomiota esitettyjen lakien käsitteistöön ja tiettyjen yksittäisten käsitteiden määrittelyyn. Valiokunta pitää selvitettyinä, että käsitteiden määrittelyä on tarkasteltu laajasti esityksen valmistelun yhteydessä. Tietyiltä osin yksiselitteiset määritelmät eivät kuitenkaan ole saavutettavissa: esimerkiksi avaruuden määrittelystä ei vallitse kansainvälisesti yksimielisyyttä, ja kansallinen määrittely on perusteltua jättää avoimeksi. Talousvaliokunta kiinnittää käsitteistön osalta huomiota myös siihen, että ympäristövaikutuksiin liittyvässä avaruustoimintaa koskevan lain 10 §:ssä on esitetty käytettäväksi sanaparia "maan pinnalla". Valiokunta pitää selvitettyinä, että käsite on tarkoitettu ymmärrettäväksi laajasti niin, että sillä viitataan Maahan planeettana ja maa-alueiden lisäksi vesialueisiin ja maaperään.

Avaruusasioita koskeva lainsäädäntö, hallinto ja yhteensovittaminen

Nyt käsiteltävä avaruuslainsäädännön kokonaisuus on vain osa avaruustoiminnan harjoittajien vastuita ja velvoitteita määrittävää oikeudellista ja hallinnollista toimintaympäristöä. Liikenne- ja viestintävaliokunta on talousvaliokunnalle esityksestä antamassaan lausunnossa (LiVL 28/2017 vp — HE 157/2017 vp) kiinnittänyt erityistä huomiota radiotaajuuksien sääntelyyn ja taajuushallintoihin sekä avaruustoiminnan ja ilmailun sääntelyn yhtymäkohtiin. Talousvaliokunta yhtyy liikenne- ja viestintävaliokunnan arvioon tarpeesta yhteensovittaa näiden alojen ja avaruustoiminnan lupamenettelyjä ja sääntelyä sekä osallistua aktiivisesti erityisesti käynnistymässä olevaan alan kansainväliseen yhteensovittamistyöhön. Talousvaliokunta korostaa myös, että jatkossa tulee arvioida tarvetta luoda keskitetysti toimiva avaruustoiminnan hallinnointia koskeva malli.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

2. Laki avaruustoiminnasta

1 §. Soveltamisala. Lakia sovellettaisiin 1 §:n 2 momentin mukaisissa tilanteissa myös Suomen valtion alueen ulkopuolella tapahtuvaan avaruustoimintaan. Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisen yhteydessä on ilmennyt tarve selventää esitetyn lain rangaistussäännöksen kansainvälisellä soveltamisalaa viittauksella rikoslain 1 luvun soveltamiseen. Talousvaliokunta esittää 1 §:ään lisättäväksi uuden 4 momentin, jossa todettaisiin, että Suomen rikosoikeuden soveltamisesta säädetään rikoslain (39/1889) 1 luvussa.

5 §. Avaruustoiminnan luvanvaraisuus ja luvan myöntämisen edellytykset. Valiokunta esittää 5 §:n 2 momentin 3 kohdan käsitteen "maassa" korjattavaksi muotoon "maan pinnalla", jotta ilmaisu vastaisi muualla laissa noudatettua käsitteistöä.

9 §. Avaruustoiminnan turvallinen harjoittaminen. Talousvaliokunta esittää, että 9 §:n 1 momenttia täsmennetään muuttamalla ensimmäisen virkkeen loppuosa muotoon "ihmisille, omaisuudelle tai yleiselle turvallisuudelle", jotta on selvää, että säännös soveltuu myös tilanteisiin, joissa vaara voisi kohdistua vain johonkin mainituista.

10 §. Ympäristönsuojelu ja avaruusromu. Talousvaliokunta esittää 10 §:n 1 momentin täydentämistä niin, että ydinmateriaalin sijasta puhuttaisiin ydinaineista ja että ilmoitusvelvollisuuden piiriin lisättäisiin muut radioaktiiviset aineet. Muutoksella varmistettaisiin terminologian yhdenmukaisuus ydinennergialainsäädännön kanssa ja sisällytettäisiin myös muut radioaktiiviset aineet ilmoitusvelvollisuuden piiriin säteilyturvallisuuden varmistamiseksi.

21 §. Rangaistussäännökset. Avaruustoiminnan turvallisuuden ja muiden luvan edellytysten täyttymisen varmistamiseksi sekä toiminnan valvonnan kannalta on tärkeää, että avaruustoimintaa ei voida siirtää toiselle ilman ministeriön hyväksyntää. Talousvaliokunta esittää 21 §:n 1 momenttiin lisättäväksi uuden 2 kohdan, jossa säädettäisiin rangaistavaksi avaruusesinettä tai avaruustoimintaa koskevan tosiasiallisen määräysvallan siirtäminen toiselle toiminnanharjoittajalle tai omistajalle ilman ministeriön hyväksyntää. Vaikka siirron voitaisiin mahdollisesti katsoa tulevan rangaistavaksi jo rikoslain avunantoa tai yllytystä koskevien säännösten perusteella, rikosoikeudellinen laillisuusperiaate puoltaa nimenomaisen asiaa koskevan säännöksen lisäämistä. Hallituksen esityksen mukaisesta aiemmasta 1 momentin 2 kohdasta tulee uusi 3 kohta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 157/2017 vp tarkoitetun yleissopimuksen.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 157/2017 vp sisältyvän 1. ja 3. lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 157/2017 vp sisältyvän 2. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

avaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröinnistä tehdystä yleissopimuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Avaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröinnistä New Yorkissa 14 päivänä tammikuuta 1975 tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2.

Laki

avaruustoiminnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan Suomen valtion alueella harjoitettavaan avaruustoimintaan.

Lakia sovelletaan lisäksi Suomen valtion alueen ulkopuolella harjoitettavaan avaruustoimintaan, jos avaruustoimintaa:

1) harjoitetaan Suomessa rekisteröidyssä aluksessa; tai

2) sitä harjoittaa Suomen kansalainen tai oikeushenkilö, jolla on Suomessa kotipaikka.

Suomen ilmatilassa liikkuvaan avaruusesineeseen sovelletaan soveltuvien osin siviili-ilmailua koskevia säännöksiä.

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta säädetään rikoslain (39/1889) 1 luvussa. (Uusi)

2 §

Toimivaltainen viranomainen

Tämän lain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus, seuranta ja kehittäminen kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriölle.

3 §

Lain soveltaminen puolustushallinnossa

Tämän lain 5, 8, 11, 14 ja 15 §:ää ei sovelleta puolustusvoimien harjoittamaan avaruustoimintaan.

Puolustusministeriölle kuuluu puolustusvoimien avaruustoiminnan yleinen ohjaus ja valvonta. Pääesikunta valvoo tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista puolustusvoimissa. Pääesikunta toimittaa kerran vuodessa raportin puolustusvoimien harjoittamasta avaruustoiminnasta puolustusministeriölle ja työ- ja elinkeinoministeriölle.

Puolustusvoimien avaruustoiminnassa on varmistettava toiminnan tekniset edellytykset ja toiminnan turvallisuus.

Puolustusvoimien avaruustoiminnan valvonnasta voidaan säätää tarkemmin puolustusministeriön asetuksella.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

1) *avaruustoiminnalla* avaruusesineen lähettämistä avaruuteen, avaruusesineen operointia ja muuta määräysvaltaa siihen avaruudessa sekä avaruusesineen palauttamista ja palautumista maa-

han;

2) *avaruusesineellä* esinettä, joka on lähetetty tai joka on tarkoitus lähettää avaruuteen, mukaan lukien tällaisen esineen osat, ja laitetta, jota on käytetty tai jota on tarkoitus käyttää esineen lähettämiseksi avaruuteen, mukaan lukien tällaisen laitteen osat;

3) *toiminnanharjoittajalla* luonnollista henkilöä ja oikeushenkilöä, joka harjoittaa tai jonka on tarkoitus harjoittaa avaruustoimintaa tai joka tosiasiallisesti vastaa toiminnasta.

2 luku

Toiminnanharjoittajan velvollisuudet

5 §

Avaruustoiminnan luvanvaraisuus ja luvan myöntämisen edellytykset

Avaruustoimintaa saa harjoittaa vain, jos työ- ja elinkeinoministeriö on antanut etukäteen luvan toiminnalle. Lupa voidaan myöntää toistaiseksi tai määräajaksi. Lupa voidaan liittää avaruustoiminnan turvallisen harjoittamisen ja valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja.

Luvan myöntämisen edellytyksenä on, että:

1) toiminnanharjoittaja on luotettava ja hänellä on tarvittava tekninen asiantuntemus ja taloudelliset edellytykset harjoittaa avaruustoimintaa;

2) toiminnanharjoittaja on toimittanut ministeriölle arvion avaruustoiminnan riskeistä ja tämän arvion mukaan toiminnasta ei ole erityistä vaaraa ihmisille tai omaisuudelle eikä yleiselle turvallisuudelle;

3) toiminnanharjoittaja pyrkii 10 §:n mukaisesti estämään avaruusromun syntymisen sekä haitalliset vaikutukset ympäristöön **maan pinnalla**, ilmakehässä ja avaruudessa;

4) toiminnanharjoittajalla on suunnitelma avaruustoiminnan lopettamisesta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä;

5) avaruustoiminta ei ole ristiriidassa kansallisten turvallisuusetujen, Suomen kansainvälisten velvoitteiden tai Suomen ulkopoliittisten etujen kanssa;

6) toiminnanharjoittaja täyttää 8 §:ssä säädetty vakuuttamista koskevat vaatimukset;

7) toiminnanharjoittaja noudattaa Kansainvälisen televiestintäliiton voimassa olevia sääntöjä;

8) toiminnanharjoittaja esittää selvityksen voimassa olevien vientivalvontasäännösten noudattamisesta.

Toiminnanharjoittajan on lupahakemuksessaan esitettävä lupaharkinnan kannalta tarpeellinen ja luotettava selvitys 2 momentissa säädettyjen edellytysten täyttymisestä sekä avaruusesineen omistussuhteista.

Tarkempia säännöksiä luvan hakemisesta ja lupahakemuksessa annettavista tiedoista ja asiakirjoista voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

6 §

Avaruusesineiden rekisteröinti

Työ- ja elinkeinoministeriö ylläpitää julkista avaruusesineiden rekisteriä.

Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriölle maan kiertoradalle tai muualle avaruuteen lähetetystä avaruusesineestä seuraavat tiedot:

- 1) lähettäjävaltio tai -valtiot;
- 2) toiminnanharjoittajan nimi;
- 3) avaruusesineen tunnistetunnus tai rekisterinumero;
- 4) avaruusesineen yleinen tarkoitus;
- 5) lähettämisen ajankohta, lähettämispäikkä ja lähettämismenetelmä;
- 6) avaruusesineen liikeradan parametrit, joita ovat:
 - a) kiertoaika;
 - b) kaltevuuskulma;
 - c) etäpiste (apogeum);
 - d) lähipiste (perigeum).

Tarkempia säännöksiä avaruusesineiden rekisteristä ja rekisteriin merkittävistä tiedoista voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

7 §

Vastuu vahingoista ja valtion takautumisoikeus

Avaruusesineen aiheuttama vahinko korvataan valtion varoista toiminnanharjoittajalle aiheutuneita vahinkoja lukuun ottamatta.

Valtiolla on oikeus periä vahinkoa kärsineelle suorittamansa korvaus toiminnanharjoittajalta siltä osin kuin tämä olisi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla ollut vastuussa vahingosta vahinkoa kärsineelle.

Jos vahinko on aiheutunut maan pinnalla taikka lennossa olevalle ilma-alukselle, sen matkustajalle tai sen miehistöön kuuluvalla, valtiolla on 2 momentista poiketen oikeus periä maksamansa korvaus toiminnanharjoittajalta, vaikka tämä ei olisi aiheuttanut vahinkoa vahingonkorvauslain 2 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti tahallisesti tai tuottamuksesta.

Edellä 3 momentissa säädetyn valtion takautumisoikeuden enimmäismäärä on 60 miljoonaa euroa. Enimmäismäärää koskevaa säännöstä ei kuitenkaan sovelleta, jos toiminnanharjoittaja on laiminlyönyt noudattaa tätä lakia tai 5 §:n nojalla annetun luvan ehtoja.

8 §

Vakuuttamisvelvollisuus

Toiminnanharjoittajan tulee ottaa vakuutus kolmansille osapuolille avaruustoiminnasta aiheutuvien vahinkojen varalta vähintään 7 §:n 4 momentissa säädettyyn valtion takautumisoikeuden enimmäismäärään saakka.

Työ- ja elinkeinoministeriö voi olla vaatimatta 1 momentissa tarkoitettua vakuutusta, jos:

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

1) laukaisuyhtiön vakuutus tai muu vastaava vakuutus kattaa olennaisilta osin toiminnanharjoittajan ja valtion vastuun avaruustoiminnan kolmansille osapuolille aiheuttamista vahingoista; tai

2) 5 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetun avaruustoiminnan riskeistä tehdyn arvion perusteella riski avaruustoiminnan aiheuttamista vahingoista maan pinnalla, ilmassa ja avaruudessa on työ- ja elinkeinoministeriön hyväksyttävissä.

Tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetusta vakuutuksesta ja 2 momentissa tarkoitettuihin edellytyksistä voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

9 §

Avaruustoiminnan turvallinen harjoittaminen

Avaruustoimintaa tulee harjoittaa siten, että siitä ei aiheudu erityistä vaaraa ihmisille, omaisuudelle tai yleiselle turvallisuudelle. Avaruusesineen lähettämiseen, operointiin tai palauttamiseen osallistuvalla henkilöllä tulee olla tehtävän edellyttämä osaaminen ja kokemus hallita vastuullaan olevia toimintoja.

Lentoturvallisuudelle vaaraa aiheuttavasta toiminnasta säädetään ilmailulain (864/2014) 159 §:ssä.

Tarkempia säännöksiä avaruustoiminnan turvallisesta harjoittamisesta ja turvallisuuteen vaikuttavien laitteiden ja toimintojen sekä henkilöstön osaamisen ja kokemuksen vähimmäisvaatimuksista voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

10 §

Ympäristönsuojelu ja avaruusromu

Avaruustoimintaa tulee harjoittaa ympäristön ja avaruuden käytön kannalta kestävällä tavalla. Toiminnanharjoittajan on avaruustoiminnan harjoittamista koskevassa lupahakemuksessa arvioitava toiminnan ympäristövaikutukset maan pinnalla, ilmakehässä ja avaruudessa sekä esitettävä suunnitelma toimenpiteistä haitallisten ympäristövaikutusten torjumiseksi ja vähentämiseksi. Lupahakemuksessa on ilmoitettava avaruusesineessä mahdollisesti käytettävistä **ydinaineista ja muista radioaktiivisista aineista**.

Toiminnanharjoittajan tulee yleisesti hyväksytyjen kansainvälisten ohjeiden mukaisesti pyrkiä huolehtimaan siitä, että avaruustoiminnasta ei synny avaruusromua. Toiminnanharjoittajan tulee erityisesti rajoittaa avaruusromun syntymistä avaruusesineen normaalin toiminnan yhteydessä, pienentää riskejä avaruusesineen rikkoutumisesta ja törmäyksistä avaruudessa sekä pyrkiä siirtämään tehtävänsä päättäneen avaruusesineen vähemmän käytetylle kiertoradalle tai ilmakehään.

Tarkempia säännöksiä ympäristövaikutusten arvioinnista ja tarvittavista toimenpiteistä avaruusromun syntymisen välttämiseksi voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

11 §

Avaruusesineiden ja avaruustoiminnan siirtäminen toiselle

Avaruusesinettä ja avaruustoimintaa koskevan tosiasiallisen määräysvallan saa siirtää toiselle toiminnanharjoittajalle tai omistajalle, vain jos työ- ja elinkeinoministeriö on hyväksynyt siirron etukäteen. Ministeriö voi hyväksyä siirron, jos 5 §:n 2 momentissa säädetty luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät. Ministeriö voi liittää hyväksymispäätökseensä avaruustoiminnan turvallisen harjoittamisen ja valvonnan kannalta tarpeellisia ehtoja.

Jos 1 momentissa tarkoitettu siirto tehdään toiminnanharjoittajalle tai omistajalle, jonka kotipaikka on toisessa valtiossa, työ- ja elinkeinoministeriö voi edellyttää, että kyseinen valtio tekee Suomen valtion kanssa etukäteen sopimuksen vastuusta avaruusesineen aiheuttamasta vahingosta.

Tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitetun hyväksynnän hakemisesta voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

3 luku

Muutokset ja valvonta

12 §

Tiedonantovelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on viipymättä annettava työ- ja elinkeinoministeriölle tiedot muutoksista, jotka voivat vaikuttaa 5 §:n 2 momentissa säädettyihin luvan myöntämisen edellytyksiin tai luvan ehtoihin taikka avaruusesineiden rekisteriin merkittyihin tietoihin. Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava myös avaruusesineen omistussuhteiden muutoksista ja avaruustoiminnan lopettamisesta viipymättä.

Tarkempia säännöksiä annettavista tiedoista voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

13 §

Luvan muuttaminen ja peruuttaminen

Työ- ja elinkeinoministeriö voi muuttaa avaruustoiminnan harjoittamiseen myönnettyä lupaa tai peruuttaa luvan, jos:

- 1) lupahakemuksessa tai sen liitteissä on annettu virheellisiä tai puutteellisia tietoja, jotka ovat olennaisesti vaikuttaneet lupaharkintaan;
- 2) toiminnanharjoittaja ei enää täytä olennaisia 5 §:n 2 momentissa säädettyjä luvan myöntämisen edellytyksiä;
- 3) toiminnanharjoittaja on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa säädettyä velvollisuutta tai rajoitusta taikka luvan ehtoja; tai

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

4) luvan muuttaminen tai peruuttaminen on välttämätöntä Suomen kansainvälisten sitoumusten tai velvoitteiden vuoksi.

Ministeriön on ennen 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä asetettava toiminnanharjoittajalle määräaika korjata puute, virhe, rikkomus tai laiminlyönti.

Ministeriö voi asettaa luvan muuttamista tai peruuttamista koskevassa päätöksessään tarpeellisia ehtoja avaruustoiminnan turvallisesta jatkamisesta tai lopettamisesta. Peruuttaessaan luvan ministeriö voi myös määrätä, että toiminnanharjoittajan on siirrettävä avaruustoiminta toisen toiminnanharjoittajan jatkettavaksi.

14 §

Valvonta

Työ- ja elinkeinoministeriö valvoo tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista.

Toiminnanharjoittajan on toimitettava vuosittain työ- ja elinkeinoministeriölle raportti harjoittamastaan avaruustoiminnasta. Ministeriöllä on oikeus saada toiminnanharjoittajalta myös muut tarpeelliset tiedot valvontaa varten.

Tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetun raportin sisällöstä ja valvontaa varten tarvittavista tiedoista voidaan antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

15 §

Tarkastusoikeus

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus suorittaa 14 §:n mukaisessa valvonnassa tarpeellisia toiminnanharjoittajan avaruustoimintaan ja avaruusesineeseen kohdistuvia tarkastuksia. Ministeriöllä on oikeus teettää tarkastus riippumattomalla asiantuntijalla. Asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen hoitaessaan tämän pykälän mukaisia tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

Tarkastusta suorittavalla virkamiehellä tai riippumattomalla asiantuntijalla on oikeus päästä tarkastuksen edellyttämässä laajuudessa toiminnanharjoittajan hallinnassa tai käytössä oleviin avaruustoiminnan harjoittamiseen käytettäviin tai käytettyihin tiloihin ja muille alueille, joilla on merkitystä avaruustoiminnan valvonnassa, sekä saada tutkittavakseen valvontatehtävän kannalta tarpeelliset asiakirjat ja tiedot sen estämättä, mitä tietojen salassapidosta säädetään. Tarkastusta ei saa suorittaa pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa.

Tarkastuksessa on noudatettava, mitä hallintolain (434/2003) 39 §:ssä säädetään.

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

4 luku

Erinäiset säännökset

16 §

Löydetyt avaruusesineet

Jos joku löytää esineen, jonka voidaan epäillä olevan peräisin avaruusesineestä, on löydöstä viipymättä ilmoitettava lähimmälle poliisi-, rajavartio- tai sotilasviranomaiselle. Esinettä ei saa viedä pois eikä liikuttaa ilman edellä mainitun viranomaisen lupaa, ellei siihen ole erittäin painavia syitä. Esine on vaadittaessa luovutettava edellä mainitulle viranomaiselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitetusta ilmoituksen tekemisestä tai esineen talteen ottamisesta, säilyttämisestä, luovuttamisesta tai palauttamisesta aiheutuneet kustannukset korvataan valtion varoista.

17 §

Lausunnot

Työ- ja elinkeinoministeriö voi pyytää 5 §:ssä, 8 §:n 2 momentissa ja 11 §:ssä tarkoitettuja tehtäviään suorittaessaan tarpeellisia lausuntoja muilta viranomaisilta ja erityistä asiantuntemusta edustavilta riippumattomilta asiantuntijoilta. Ministeriö voi pyytää lausuntoja myös arvioidessaan edellytyksiä luvan muuttamiselle tai peruuttamiselle 13 §:n nojalla tai suorittaessaan 14 §:ssä tarkoitettua valvontaa.

18 §

Viranomaisen tiedonsaantioikeus

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada muilta viranomaisilta tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömiä tietoja toiminnanharjoittajaa koskevista seikoista.

19 §

Uhkakakko

Työ- ja elinkeinoministeriö voi tehostaa 13 §:n 3 momentin nojalla antamaansa määräystä uhkakakolla.

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

20 §

Muutoksenhaku

Työ- ja elinkeinoministeriön tämän lain nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

21 §

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) harjoittaa avaruustoimintaa ilman 5 §:ssä tarkoitettua lupaa tai 11 §:ssä tarkoitettua hyväksyntää,

2) siirtää avaruusesinettä tai avaruustoimintaa koskevan tosiasiallisen määräysvallan toiselle toiminnanharjoittajalle tai omistajalle ilman 11 §:ssä tarkoitettua hyväksyntää taikka

3) laiminlyö 8 §:ssä säädetyn velvollisuuden ottaa vakuutus taikka 12 §:ssä tai 14 §:n 2 momentissa tarkoitettun tiedonantovelvollisuuden,

on tuomittava, jollei teko ole vähäinen eikä siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *avaruustoimintarikkomuksesta* sakkoon.

Rangaistus rekisterimerkintärikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 16 luvun 7 §:ssä ja rangaistus väärän todistuksen antamisesta viranomaiselle 16 luvun 8 §:ssä.

22 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lailla kumotaan avaruuslentäjien pelastamisesta ja palauttamisesta sekä avaruusesineiden palauttamisesta annettu laki (616/1970).

Ennen tämän lain voimaantuloa aloitettua avaruustoimintaa voidaan jatkaa ilman 5 §:ssä tarkoitettua lupaa tai 11 §:ssä tarkoitettua hyväksyntää kahdentoista kuukauden ajan lain voimaantulopäivästä lukien.

3.

Laki

löytötavaralain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan löytötavaralain (778/1988) 2 § seuraavasti:

2 §

Soveltamisalan raja

Seuraavien tavaroiden löydöistä säädetään erikseen:

- 1) muinaismuistolaissa (295/1963) tarkoitetut muinaisesineet;
- 2) vesilaissa (587/2011) tarkoitetusta uitosta vesistöön jäänyt puutavara;
- 3) merilaissa (674/1994) tarkoitetut haaksirikkoutuneet tai vaarassa olevat alukset tai aluksessa olevat tavarat, joiden pelastamisesta suoritetaan pelastuspalkkiota;
- 4) avaruustoiminnasta annetussa laissa (/) tarkoitetut avaruusesineet.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 13.12.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kaj Turunen sin
varapuheenjohtaja Harri Jaskari kok
jäsen Harry Harkimo kok
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Lauri Ihalainen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Eero Lehti kok
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Martti Mölsä sin
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Arto Pirttilahti kesk

Valiokunnan mietintö TaVM 23/2017 vp

jäsen Joakim Strand r

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen